

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ СИМВОЛІЗМ КОНЦЕПТУ «УКРАЇНА» У ФРАНЦУЗЬКИХ МЕДІАТЕКСТАХ

LINGUISTIC AND CULTURAL SYMBOLISM OF CONCEPT "UKRAINE" IN FRENCH MEDIA TEXTS

Соболева О.В.,

orcid.org/0000-0002-2841-8754

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри романських мов

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ось вже понад два роки Україна, як символ незламності, бойового духу та незалежності не припиняє привертати увагу всього світу та не сходить з перших шпальт світових ЗМІ, не виключенням стають й французькі друковані видання. Насамперед, питання, пов'язані з Україною, з'являються в контексті війни з росією, але країна згадується також у зв'язку з європейською інтеграцією, реформами, економічними та політичними питаннями. Важливе місце займають і матеріали про культурне життя та історію України, про її звичаї та традиції, етнокультурну символічність. Етнокультурна символічність українського народу проявляється у словах-етнографізмах або етнокультурно маркованих одиницях-лінгвокультуремах. Лінгвокультуреми – мовні одиниці, які вербалізують загальнолюдську та національну інформацію про культурні цінності, реалії, тощо [5, с. 16]. Вони мають конотативне значення, слугують проявом національних традицій, передають ментальність українського народу, актуалізують культурно-історичну спадщину та є проявом кордоцентризму української нації. Структура лінгвокультури виявляється набагато складнішою, ніж структура звичайних мовних одиниць, тому що вони містять у своєму складі крім мовного компоненту структурно-понятійний компонент тобто позамовний зміст. Використання української символіки допомагає створити асоціації з бойовим духом, незалежністю, багатством землі та мужністю народу. В період політичних змін символіка України використовується для зображення боротьби за права та свободи, підтримки національної єдності та громадської солідарності. Ці символи стають засобом вираження глибоких почуттів та цінностей українського народу, розкривають глибинний зміст концепту «Україна» у медіатекстах. У статті подається аналіз українських етнокультурних одиниць-лінгвокультури у французьких онлайн виданнях та розкривається їх конотативне значення.

Ключові слова: лінгвокультура, етнокультурна символічність, кордоцентризм, концепт, асоціативні реалії.

For more than two years now, Ukraine, as a symbol of indomitability, fighting spirit and independence, does not cease to attract the attention of the whole world and does not leave the front pages of the world mass media. French printed publications are no exception. First of all, questions related to Ukraine appear in the context of the war with Russia, but the country is also mentioned in connection with European integration, reforms, economic and political issues. Materials about the cultural life and history of Ukraine, about its customs and traditions, ethno-cultural symbolism also occupy an important place. The ethnocultural symbolism of the Ukrainian people is manifested in words-ethnographisms or ethno-culturally marked units. Words-ethnographisms are language units that verbalize universal and national information about cultural values, realities, etc. [5, p.16]. They have a connotative meaning, serve as a manifestation of national traditions, convey the mentality of the Ukrainian people, actualize the cultural and historical heritage, and are a manifestation of the cordocentrism of the Ukrainian nation. The structure of such ethnographisms turns out to be much more complex than the structure of ordinary language units, because they contain, in addition to the linguistic component, a structural-conceptual component, extralinguistic content. The use of Ukrainian symbols helps to create associations with fighting spirit, independence, the wealth of the land and the courage of its people. During the period of political changes, the symbols of Ukraine are used to depict the struggle for rights and freedoms, the support of national unity and public solidarity. These symbols become a means of expressing the deep feelings and values of the Ukrainian people, reveal the deep meaning of the concept "Ukraine" in media texts. The article provides to analyze the Ukrainian ethnocultural units in French on line texts and to reveal their connotative meaning.

Key words: ethnographic units, ethnocultural symbolism, cordocentrism, concept, associated realities.

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає нову сторінку історії внаслідок подій пов'язаних з війною російської федерації проти свободи та незалежності України. Україна стає ключовим гравцем на міжнародній арені, до її боротьби, а також історії, традицій, звичок, менталітету прикута увага всього світу. Народні символи, як скарб українського народу, виходять на перший план. За роки війни росії в Україні ця скарбниця поповнилася новими символами нез-

ламності й стійкості, любові й самопожертви, героїчного спротиву й сміливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Україна приваблює увагу іноземних мас-медіа ще починаючи з 2014 року, з часів подій пов'язаних з Майданом. Мову засобів ЗМІ та, зокрема, образ України на шпальтах зарубіжних газет та журналів досліджували такі науковці як: Білик В. [1; 2], Вінничук О. [3], Медвідь Н.С. [4], Онкович Г.В. [5], Сергійчук В.І. [6], Чабан Н.А. [7].

Постановка завдання. Основне завдання полягає у виявленні конотативних значень етнокультурної символічності концепту «Україна» у французьких друкованих текстах ЗМІ, які торкаються культурного життя України, її історичного минулого, звичок та традицій.

Виклад основного матеріалу. Концепт «Україна» активно розкривається на сторінках друкованих видань через, насамперед, символічні кольори державного прапора. У статті під назвою: «*Le drapeau de l'Ukraine, un ciel bleu sur un champ de blé*» подано такі рядки: «*pour certains, les couleurs du drapeau symbolisent les coupoles dorées des églises orthodoxes et le fleuve Dniepr qui coupe le pays en deux. Pour d'autres, elles rappellent avec poésie les paysages de l'Ukraine: le bleu azur du ciel des chaudes journées d'été surplombant l'or un champ de blé*» [11]. Семантика хроматичного жовтого кольору передає працю хлібороба під палахким сонцем для блага і достатку країни. Блакитний – колір миру та злагоди, небесного простору, мрій та сподівань.

Іншим національним символом з багатомілітарною історією, що знайшов своє відображення на сторінках французької преси є тризуб: «*Le trident, symbole national de l'Ukraine, représente la force et la liberté du peuple ukrainien*» [16]. Український тризуб – це один з найвідоміших символів, що має глибокі корені в українській історії та відображає національну самобутність. Він сприймається як символ боротьби та самостійності та велике значення для українського народу: «*Le trident ukrainien est un symbole de puissance et de fierté nationale. Il donne au peuple ukrainien la force et la volonté de relever des défis difficiles et de lutter pour la liberté et l'indépendance*» [16]. Також підкреслюється важливість українського тризуба, як символу національної єдності, культурної спадщини та духу українського народу: «*Le trident ukrainien est un symbole d'identité nationale qui unit les Ukrainiens autour de valeurs communes et de traditions culturelles. Il incarne la force et l'essence spirituelle du peuple ukrainien*» [14].

Лінгвокультурами, що з'явилися в текстах французьких видань, виступає традиційний український одяг та аксесуари: вишиванка і вінок. За останній рік українські візерунки, яскраві вишивки та геометричні орнаменти, стали джерелом натхнення для багатьох міжнародних дизайнерів. Українські традиційні візерунки та одяг сприяють збереженню культурної спадщини, просуванню українського мистецтва та ремесел, підвищенню уваги до української куль-

тури. А в контексті війни набувають конотативного змісту супротиву, незламності та бойового духу народу. «*En somme, la vyshyvanka a réussi à s'adapter aux exigences de la mode contemporaine tout en préservant son héritage culturel et historique. Cela a permis à cette pièce unique de toucher un public mondial, contribuant ainsi à faire connaître la culture ukrainienne à travers le monde*» [10; 18].

Український вінок висупає символом чистоти та родючості. «*En été, le « vinok » fait tourner toutes les têtes. Les stylistes apportent une touche moderne à cet accessoire traditionnel, porté lors des mariages et des festivals populaires. Symbole de pureté et de fertilité, cette couronne a été portée pendant des siècles par les filles et les jeunes femmes, notamment pendant les mariages et les festivals. Il s'agit à l'origine d'un rite païen, bien avant la conversion des Slaves orientaux au christianisme au 10e siècle. Aujourd'hui, on assiste à un regain d'intérêt pour la culture traditionnelle qui symbolise la fierté nationale*» [17]. Лексеми вишиванка та вінок збережені у контексті без відповідного перекладу, тому що властиві мові-джерелу символічні функції роблять подібні слова асоціативними реаліями, які не мають прямого аналогу у мові-приймачі [9, с. 171]. Безперечно, існує можливість відтворення таких реалій за допомогою різних типів синонімічних, гіперонімічних або ситуаційних відповідників, але ці асоціативні реалії максимально занурюють реципієнта у глибини українського символізму.

До символіки одягу та аксесуарів додається символіка рослинного світу, наприклад лінгвокультурема «калина», як образ дівочої краси та любові до рідної землі. Калина є етнонаціональним символом України, що уособлює красу, кохання, материнство, вогонь, національне відродження, життя, любов до Батьківщини. Це механізм кодування етнічної культури українського народу, цвіт його душі, осереддя козацького духу, символ національного єднання. Семантика червоного кольору грону калини є міфопоетичним образом крові, що пролилася борцями за волю, а зелене листя – пробудження молодого покоління, майбутнє нації. Українська стрілецька пісня «Червона калина», створена понад століття тому, стала справжнім гімном українського національного відродження. «*Sans conteste le symbole le plus représenté dans l'artisanat ukrainien, kalina, cette petite grappe de fruits rouges, n'est autre que le fruit de l'obier*» [15]. Найвищий ступінь порівняння надає емоційної забарвленості висловлюванню, передає значущість цього символу для української нації.

Крім того, концепт «Україна» розкривається через лінгвокультуру соняшника, який в умовах війни окрім символізму родючості і багатства української землі та працелюбності нації, набув більш глибокого конотативного змісту через відоме звернення української жінки до російського солдата-загарбника: «*Prends ces graines. Au moins, comme ça, quand tu seras mort sur notre sol, des tournesols pourront pousser autour de toi!*» Une petite dame, bonnet de laine sur la tête, apostrophe, énervée, un soldat russe à Genichesk, dans la région de Kherson, au sud de l'Ukraine. Elle le presse de glisser les semences dans sa poche, puis tourne les talons. L'audace de cette femme désarmée sidère, mais son geste rappelle aussi l'importance de cette fleur pour les Ukrainiens» [14]. Цей символ безперечно став відтворенням народного супротиву загарбникам та отримав особливе семантичне значення безумовної любові нації до своєї країни.

Дніпро – одна з найважливіших річок України, оспіваний у віршах українських поетів, має велике історичне значення. Дніпро символізує силу, потужність українського народу, його історію та культуру. «*L'Ukraine est le pays où le fleuve Dnipro et le sang des héros se confondent*» [12]. У цьому контексті лінгвокультурема «Дніпро» формує

особливе семантичне поле, яке передає потужний зв'язок між історією України та її національною самосвідомістю та наголошує на жертвності та мужності українських героїв, які віддали своє життя за свободу та незалежність України.

Образи українських козаків як символу мужності та воїнської слави також виступають лінгвокультуремами на сторінках друкованої преси. Наприклад, у статті під назвою: «*Ces Cosaques qui créent l'Ukraine*», журналіст створив образ українських козаків, як грізних та сильних воїнів. «*Des Cosaques, on connaît avant tout la réputation de redoutables guerriers, qui terrorisèrent notamment les soldats de la Grande Armée lors de la retraite de Russie. Mais au XVIIe siècle, ces cavaliers des steppes ont aussi fondé un État: l'hetmanat cosaque, le premier État qui puisse être qualifié d'ukrainien*» [13]. Саме в образі козака уособлюється сьогодні обличчя сучасного українця: свободолюбного, незалежного, непереможного, самостійного.

Висновки. Таким чином, етнокультурні одиниці-лінгвокультуреми виконують в тексті не лише називну а й стилістично-експресивну функцію, надаючи письмовому мовленню колоритно-емоційного звучання, налаштовуючи реципієнта на сприйняття певних політичних, соціальних або історичних подій та викликаючи певні емоції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білик В. Концепти «Україна» та «росія» в французькому дискурсі. Наукові записки НаУКМА. Київ, 2016. Т. 183. С. 12–16.
2. Білик В. Мовні засоби стилізації та етнічної характеристики у французьких ЗМІ. Наукові записки НаУКМ. Київ, 2015. Т. 172. С. 64–67.
3. Винничук О. Медійна картинка України у західноєвропейському просторі : стаття. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2015. Вип. 81. С. 41–46.
4. Медвідь Н. С. Лінгвокультуреми в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова». Київ : Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2009. 25 с.
5. Онкович Г. В. Українознавство і лінгводидактика. Київ : Логос, 1997. С. 49.
6. Сергійчук В. І. Доля української національної символіки. Київ : т-во «Знання», 1990. 48 с.
7. Чабан Н. А. Образ суверенної України у вербальному втіленні : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1997. 92 с.
8. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. С. 170–176, с. 186–192.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРОВАНОГО МАТЕРІАЛУ:

9. Vyshyvanka: plus qu'une chemise brodée. *Alsace-Ukraine.eu* : веб-сайт. URL: <http://alsace-ukraine.eu/vyshyvanka-plus-qu'une-chemise-brodee/> (дата звернення 25.07.2024).
10. Culture GEO : quelle est la signification du bleu et du jaune sur le drapeau ukrainien ? *Geo.fr*: веб-сайт. URL: <https://www.geo.fr/histoire/culture-geo-quelle-est-la-signification-du-bleu-et-du-jaune-sur-le-drapeau-ukrainien-214035> (дата звернення 31.07.2024).
11. Guerre en Ukraine. *Geo.fr* : веб-сайт. URL: <https://www.geo.fr/tag/guerre-en-ukraine?page=6>
12. Ces Cosaques qui créent l'Ukraine. *Historia.fr* : веб-сайт. URL : <https://www.historia.fr/ces-cosaques-qui-cr%C3%A9ent-lukraine> (дата звернення 01.08.2024).
13. Les tournesols ukrainiens, riches en symboles. *Le Temps.ch* : веб-сайт. URL : <https://www.letemps.ch/monde/europe/tournesols-ukrainiens-riches-symboles> (дата звернення 01.08.2024).
14. Kalina, le fruit national. *Liouba-lorrukraine.fr* : веб-сайт. URL : <https://liouba-lorrukraine.fr/l-ukraine/les-emblemes-de-lukraine/kalina-le-fruit-national/> (дата звернення 31.07.2024).

15. Le Tryzub. *Liouba-lorrukraine.fr* : веб-сайт. URL : <https://liouba-lorrukraine.fr/l-ukraine/les-emblemes-de-lukraine/le-tryzub/> (дата звернення 31.07.2024).

16. Ukraine : la tradition des couronnes de fleurs revient à la vie. *Nationalgeographic.fr* : веб-сайт. URL : <https://www.nationalgeographic.fr/voyage/2020/07/ukraine-la-tradition-des-couronnes-de-fleurs-revient-a-la-vie> (дата звернення 25.07.2024).

17. La «Vyshyvanka», fête des chemises ukrainiennes comme symbole de la résistance. *Rfi.fr* : веб-сайт. URL : <https://www.rfi.fr/fr/podcasts/accents-d-europe/20230518-la-vyshyvanka-f%C3%AAte-des-chemises-ukrainiennes-comme-symbole-de-la-r%C3%A9sistance> (дата звернення 01.08.2024).